

Nr 72

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa pensionsfrågor, m. m.; given Stockholms slott den 10 mars 1967.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Hans Gustafsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR) görs tillämpligt på viss personal vid internationella institutet för freds- och konfliktforskning, musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö samt skogsvårdsstyrelserna. Vidare föreslås ändring av bestämmelserna i SPR om pensionsrätt för tjänstemän i disponibilitet. I propositionen läggs även fram förslag om pensionsrätt eller pensionsförbättring för vissa personer. Vidare anmäls vissa Kungl. Maj:ts beslut om pensionsrätt eller pensionsförbättring.

Slutligen föreslås viss höjning av maximibeloppet för statliga bostadsanskaffningslån.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 10 mars
1967.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikesärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Gustafsson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *vissa pensionsfrågor, m. m.*, och anför.

I. Pensionering av personal vid vissa institutioner

A. Internationella institutet för freds- och konfliktforskning

Internationella institutet för freds- och konfliktforskning inrättades den 1 juli 1966 (prop. 1966: 76, SU 88, rskr 203). Institutet har till uppgift att bedriva vetenskaplig forskning i konflikt- och samarbetsfrågor av betydelse för internationell fred och säkerhet. Institutet skall i stiftelsens form verka som en självständig forskningsinstitution.

Ledningen för institutet utgörs av en styrelse, ett vetenskapligt råd och en direktör. Styrelsen och direktören utses av Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:t fastställer personalförteckning för den fast anställda personalen vid institutet. Denna upptar f. n. nio tjänster. Direktörstjänsten är placerad i lönegrad C 3.

Statens avtalsverk förhandlar om anställnings- och arbetsvillkor för lönegradsplacerade tjänster — utom tjänsten som direktör — vid institutet.

Mellan statens avtalsverk och berörda personalorganisationer har träffats avtal om lönegradsplaceringen för följande tjänster vid institutet, nämligen en direktörsassistent i B 5, en bibliotekarie i A 24, en kamrerare i A 17, två kontorsskrivare i A 13, två kansliskrivare i A 11 och en förste expeditions-vakt i A 9.

Verksamheten vid institutet finansieras f. n. helt med statsbidrag. Det är dock avsett att institutet skall vara oförhindrat att söka och motta bidrag till sitt arbete från andra än staten. För budgetåren 1967/68 har som bidrag till verksamheten vid institutet anvisats ett anslag av

1 250 000 kr. Det har förutsatts att omkring 350 000 kr. skall inflyta från annat håll.

Departementschefen. Staten svarar till övervägande delen för kostnaderna för verksamheten vid institutet. Den fast anställda personalens anställningsförhållanden och lönevillkor bestäms som för statliga tjänstemän i motsvarande löneställning. Med hänsyn härtill finner jag det motiverat att statens allmänna tjänstepensionsreglemente den 28 maj 1959 (nr 287) — SPR — får, räknat fr. o. m. den 1 juli 1966, tillämpas på sådana tjänster vid institutet som är upptagna på personalförteckning. Det synes inte finnas anledning föreskriva att pensionsavgifter skall betalas.

Viss ändring i bilagan till SPR behövs för att genomföra förslaget. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra denna ändring.

B. Musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö

Musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö är statsunderstödda läroanstalter för högre musikstudier. Undervisningen vid konservatorierna följer i huvudsak de undervisningsplaner som tillämpas vid musikhögskolan och har till syfte att ge utbildning för yrkesmässig verksamhet som musiklärare, kyrkomusiker m. m. Innevarande läsår har konservatoriet i Göteborg 106 elever och konservatoriet i Malmö 74 elever.

Musikaliska akademien utövar tillsyn över konservatorierna och huvudmän är för konservatoriet i Göteborg Göteborgs orkesterförening och för konservatoriet i Malmö stiftelsen Malmö musikkonservatorium. Vid varje konservatorium finns fast anställda en rektor (direktör) jämte ett fåtal heltidstjänstgörande lärare. Beträffande lärarna är det förutsatt att en anpassning i lönehänseende skall ske till vad som gäller för lärare vid musikhögskolan.

Verksamheten vid musikkonservatorierna finansieras så gott som helt med statsbidrag. För budgetåret 1967/68 föreslås som bidrag till verksamheten vid konservatorierna skola anvisas ett förslagsanslag av 1 455 000 kr. (prop. 1967: 1 bil. 10 s. 323).

Styrelsen för Göteborgs musikkonservatorium hemställer i skrivelse den 14 oktober 1964 på anförda skäl att den fast anställda personalen vid konservatoriet skall anslutas till den statliga personalpensioneringen.

1965 års musikutbildningskommitté — i vars uppdrag ingår bl. a. att pröva frågan om att förstatliga verksamheten vid musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö — anför i utlåtande i ärendet, att kommittén inte har något att erinra mot att den fast anställda personalen vid konservatoriet i Göteborg ansluts till den statliga personalpensioneringen. Enligt kommitténs mening bör pensionsfrågan för motsvarande personal vid konservatoriet i Malmö behandlas samtidigt.

Statens personalpensionsverk framhåller i sitt utlåtande att verksamhe-

1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1967. 1 saml. Nr 72*

ten vid musikkonservatoriet i Göteborg i huvudsak uppfyller de förutsättningar som 1959 års SPA-utredning angivit för anslutning till den statliga personalpensioneringen. Detta torde enligt pensionsverkets mening vara fallet även i fråga om verksamheten vid musikkonservatoriet i Malmö. Pensionsverket förordar, att pensioneringen — om en sådan medges konservatorierna — anordnas enligt den s. k. helstatliga typen, d. v. s. utan särskilda pensionsavgifter. Den bör tills vidare gälla endast fast anställd personal med heltidstjänstgöring.

Departementschefen. Med hänsyn till arten av verksamheten vid ifrågasvarande musikkonservatorier och till att staten praktiskt taget helt svarar för kostnaderna för denna verksamhet finner jag det motiverat att SPR får tillämpas på personal vid konservatorierna. I avvaktan på en slutgiltig lösning av frågan om de båda konservatoriernas framtida ställning bör pensioneringen tills vidare gälla endast fast anställd personal med heltidstjänstgöring. Det synes inte finnas anledning föreskriva att pensionsavgifter skall betalas.

Viss ändring i bilagan till SPR behövs för att genomföra förslaget. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra denna ändring.

C. Skogsvårdsstyrelserna

Skogsvårdsstyrelserna har till uppgift att främja och stödja den enskilda skogshushållningen samt verka för att skogsvårdsarbetet inom de enskilda skogarna bedrivs på ett planmässigt sätt. Styrelserna skall också utöva den uppsikt och vidta de åtgärder, som enligt gällande skogsvårds-, naturvårds- och andra författningar ankommer på dem.

Den del av styrelsernas berörda verksamhet som avser främst tillsyn av skogsvårdslagens efterlevnad, yrkesutbildning och viss allmän rådgivning på det skogliga området anses vara en statens angelägenhet. Övrig verksamhet är i väsentlig omfattning uppdragsverksamhet.

Staten svarar ekonomiskt för skogsvårdsstyrelsernas offentliga arbetsuppgifter genom bidragsanslag på driftbudgeten till avlöningar och omkostnader. Vid anslagens beräkning avräknas sådana kostnader, däribland löpande pensioneringskostnader, som bestrids från andra anslag. I styrelsernas serviceverksamhet uttas ersättning enligt taxa som utformats med principiell utgångspunkt från självkostnadsprincipen. Vid taxesättningen beaktas dock de skogsvårdsavgifter som inflyter till statskassan och sedan återgår till skogsvårdsstyrelserna över driftbudgeten. Styrelserna tillförs även medel genom försäljning av vissa produkter.

De tjänstemän hos skogsvårdsstyrelserna som har hela eller den huvudsakliga delen av sin tjänstgöring förlagd till styrelsernas offentliga sektor innehar i allmänhet ordinarie eller extra ordinarie tjänster som upptas på en för skogsvårdsstyrelseorganisationen gemensam personalförteckning.

Vissa lärare vid styrelsernas skogsbruksskolor är dock anställda som extra tjänstemän. Löneförmånerna för tjänstemän inom den offentliga sektorn regleras genom det allmänna avlöningsavtalet för statliga och vissa andra tjänstemän (AST) den 22 juli 1966. I pensionshänseende gäller SPR. Pensioneringen är av helstatlig typ och några pensionsavgifter erlaggs därför inte.

Personal som avses skola fullgöra hela sin tjänstgöring eller större delen därav inom skogsvårdsstyrelsernas sektor för serviceverksamhet får anställas i mån av behov och tillgång på medel. F. n. utgör antalet sådana anställda omkring 2 300, av vilka flertalet är säsonganställda. Några ordinarie eller extra ordinarie tjänster finns inte utan anställning sker i extra tjänst eller arvodestjänst eller som förman eller arbetare.

Lönevillkoren för de anställda inom den sistnämnda sektorn regleras genom avtal mellan skogsstyrelsen och berörda personalorganisationer. De extra tjänstemännen är dock underkastade AST. Någon reguljär statlig personalpensionering finns ej. Förmän och arbetare kan dock medges pension under samma förutsättningar som gäller för beredande av pension i särskild ordning på grund av statsanställning. Vidare kan det medges att tid för innehav av extra tjänst eller arvodestjänst som här avses beaktas vid beräkning av tjänstår för pension för senare tillträdd pensionsreglerad tjänst. Beslut om pension eller tjänstårsberäkning i här avsedda fall meddelas efter ansökan hos Kungl. Maj:t.

Statstjänstemannaförbundet hemställde år 1961 om pensionsrätt för extra tjänstemän inom skogsvårdsstyrelserna.

1959 års SPA-utredning, till vilken framställningen överlämnades, erinrade i sitt år 1962 avgivna betänkande att berörda extra tjänstemän inte var underkastade då gällande avlöningsreglemente, Saar, och framhöll i avslutning därtill att utredningen ansåg det lämpligt att deras pensionsfråga fick vila i avbidan på att ställning togs till frågan om att inordna dem under nämnda reglemente.

Statstjänarkartellen och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion har nu aktualiserat frågan om pensionering för samtliga personalgrupper inom skogsvårdsstyrelsernas sektor för serviceverksamhet. Vidare har *skogsstyrelsen*, som tidigare i olika sammanhang tagit upp frågan om pensionsrätt för extra tjänstemän och förmän, inkommit med en skrivelse i ämnet.

Statens personalpensionsverk, som hörts i ärendet, har funnit övervägande skäl tala för att de extra tjänstemännens pensionsfråga löses genom att de inordnas under SPR. Det synes pensionsverket inte finnas anledning att vid en sådan pensionsreglering undanta de arvodesanställda tjänstemännen. Det bör emellertid förutsättas att för SPR:s tillämpning på arvodesanställningar skall vara uppfyllda i princip samma villkor för reglementets tillämpning som gäller för arvodesanställningar i statens tjänst. Med hänsyn till att Kungl. Maj:t genom beslut i särskild ordning

beviljat pension åt förmans- och annan arbetarpersonal förefaller det pensionsverket naturligt att även dessa personalgrupper nu inordnas under SPR:s tillämpningsområde.

Personalpensionsverket anför vidare att ändring i bilagan till SPR måste göras för att genomföra ifrågakavande pensionering. Såvitt pensionsverket kan finna torde det däremot ej vara erforderligt att särbestämmelser av sådan beskaffenhet som anges i SPR-bilagan görs tillämpliga på ifrågakavande personalgrupper. I den mån tjänstgöringens art och anställningarnas beskaffenhet påkallar specialbestämmelser i fråga om kvalifikations-tidsvillkor m. m. lämnar pensionsbestämmelsernas utformning utrymme för Kungl. Maj:t att meddela sådana specialföreskrifter.

Vad härefter angår kostnaderna för ifrågakavande pensionering finner personalpensionsverket ej skäl föreslå att pensionsavgifter skall erläggas. Regleringen av statens och skogsvårdsstyrelsernas ekonomiska mellanhavande förutsätts skola ske i samband med att statsbidraget till styrelserna bestäms.

Departementschefen. Vid 1963 års riksdag (prop. 92, SU 82, rskr 197) meddelades beslut om nya grunder för den statliga personalpensioneringen av vissa icke-statliga grupper. Härigenom utsträcktes denna pensionering att omfatta tidigare ej pensionsreglerade anställningar vid ett antal icke-statliga institutioner. Vid den förberedande behandlingen inom civildepartementet av dithörande spörsmål övervägdes även frågan om pensionsrätt för de extra tjänstemännen inom skogsvårdsstyrelserna. Med ett ställningstagande till den frågan ansågs emellertid böra anstå i avbidan på en väntad reglering av de extra tjänstemännens löneförhållanden. Då denna reglering nu åstadkommits genom att AST gjorts tillämpligt på dem, synes det ej längre finnas anledning att vänta med ett ställningstagande till frågan om pensionrätt. I likhet med statens personalpensionsverk finner jag övervägande skäl tala för att ifrågakavande extra tjänster införs under SPR.

Enligt min mening bör i detta sammanhang övervägas om inte en pensionering under statens medverkan bör ordnas även för övrig personal inom skogsvårdsstyrelsernas sektor för serviceverksamhet. De personalgrupper som härvid skulle komma i fråga är arvodesanställda tjänstemän, förmän och arbetare. Det synes mig knappast motiverat att göra någon åtskillnad mellan de olika personalgrupperna. Jag anser därför att den tillämnade pensionsregleringen bör gälla all personal inom nämnda sektor.

Jag förordar alltså att personalen inom skogsvårdsstyrelsernas sektor för serviceverksamhet inordnas under SPR. Detta bör gälla fr. o. m. den 1 januari 1966. Vid bifall härtill torde vid nuvarande personalbestånd ytterligare omkring 900 anställda komma att bli underkastade reglementet. Skogsvårdsstyrelserna torde få svara för hela kostnaden för pensioneringen av ifrågakavande personal.

gm
kopiering
av
Birkindistamben

Vissa ändringar i SPR behövs för att genomföra förslaget. Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra dessa ändringar. De bestämmelser som påkallas i övrigt äger Kungl. Maj:t meddela med stöd av reglementet.

II. Ändring av bestämmelserna i SPR om pensionsrätt för tjänstemän i disponibilitet

Enligt punkt 1 b av de särskilda bestämmelserna i 17 § SPR äger ordinarie tjänsteman, som försatts i disponibilitet, under vissa förutsättningar vara underkastad reglementet som om han alltså innehade och utövade den tjänst han lämnade vid sitt inträde i disponibilitet. Nämda stadgande är enligt bilagan till SPR tillämpligt på ordinarie tjänstemän inom utrikesförvaltningen och ordinarie beställningshavare inom försvarsväsendet.

Reglerna om pensionsskydd vid inträde i disponibilitet ansluter till disponibilitetsinstitutet i den utformning detta hade närmast före den 1 januari 1966, då den nya statstjänstemannalagstiftningen trädde i kraft.

I 33 § statstjänstemannalagen den 3 juni 1965 (nr 274) ges bestämmelser som innebär vissa utvidgningar av det tidigare disponibilitetsinstitutet. Även icke-ordinarie tjänstemän får sålunda försättas i disponibilitet. Institutet har vidare utvidgats att gälla civila tjänstemän inom krigsmakten och tjänstemän inom polisväsendet.

Departementschefen. Reglerna i SPR om pensionsskydd för tjänstemän, som inträder i disponibilitet, bör anpassas till innehållet i den nya tjänstemannalagstiftningen. Pensionsskydd enligt de ändrade bestämmelserna bör få gälla även för tjänsteman som inträtt i disponibilitet innan ändringarna trätt i kraft.

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra avsedda ändringar i SPR.

III. Pensionsrätt för vissa personer

A. F. d. folkskolläraren J. Kajaste

F. d. folkskolläraren J. Kajaste föddes den 4 maj 1902 i Estland. Efter en längre tids lärarverksamhet där flyttade han i mitten av 1940-talet till Sverige och blev svensk medborgare år 1951. Han tjänstgjorde som extra eller extra ordinarie folkskollärare inom olika skoldistrikt periodvis under åren 1948—1953 och därefter i en följd.

Hans senaste lärarförordnande, som avsåg e. o. tjänst i Östervåla kommun, upphörde vid utgången av läsåret 1959/60. Enligt uppgift som han lämnat i skrivelse i ärendet kunde han inte fortsätta att tjänstgöra som lärare på grund av sjukdom och sökte därför inte förnyat förordnande som lärare i kommunen. Fr. o. m. den 1 augusti 1960 t. o. m. den 7 januari

ner jag i likhet med personalpensionsverket motiverat, att Kajaste bereds pension i särskild ordning mot att han avstår sin rätt till livränta. Denna pension bör utgå från den tidpunkt och enligt de beräkningsgrunder som pensionsverket föreslagit.

B. F. d. skogsarbetaren A. Persson

F. d. skogsarbetaren A. Persson föddes den 11 december 1902 och har länge varit verksam som skogsarbetare hos domänverket med placering inom Klotens revir.

Persson arrenderade åren 1927—1966 ett skogsjordbruk. Arrendekontraktet innefattade även en ömsesidig arbetsgaranti. Enligt det senaste arrendekontraktet den 30 juni 1951 avsåg garantin skogsarbete för Persson med i första hand skogskörslor under 225 dagar för år t. o. m. år 1960 och 200 dagar för år under tiden därefter. Åren 1926—1959 hade Persson, fränsett några enstaka år, arbete som skogskörare med minst halvtidstjänstgöring. Som en följd av mekaniseringen inom skogsbruket minskade emellertid fr. o. m. år 1960 domänverkets behov av skogskörare betydligt. Domänverket har därför åren 1960—1965 inte kunnat erbjuda Persson arbete i rimlig närhet av skogsjordbruket under mer än i genomsnitt 3 månader per år. Under hänvisning till sin ålder har Persson vägrat anta ett erbjudande att övergå till huggningsarbete.

Persson blev på grund av sin anställning hos domänverket underkastad SPR men uppfyllde fr. o. m. den 1 juli 1960 inte längre förutsättningarna för reglementets tillämpning på grund av minskningen av antalet skogskörslor. Om Persson haft fortsatt arbete med minst halvtidstjänstgöring, skulle han ägt avgå med ålderspension vid utgången av år 1962, då han uppnådde pensioneringsperiodens nedre gräns. Eftersom Persson upphörde att vara underkastad SPR redan före sistnämnda tidpunkt, har han ej rätt till andra pensionsförmåner än egen- och familjelivränta.

I en av domänstyrelsen med eget utlåtande överlämnad skrivelse den 6 oktober 1965 har Persson hos Kungl. Maj:t anhållit om förtidspension fr. o. m. den 1 juli 1960.

Statens personalpensionsverk framhåller i utlåtande över ansökningsen att Persson inte uppfyller förutsättningarna för förtidspension. Pensionsverket finner ej heller skäl föreligga att bereda honom speciell förmån utöver den livränta som tillkommer honom.

Departementschefen. Persson har under nära 40 år varit verksam som skogsarbetare hos domänverket. Enligt det senaste arrendekontraktet var Persson garanterad arbete med i första hand skogskörslor under 225 dagar för år under tid före år 1961 och 200 dagar för år under tid därefter. Domänverkets behov av skogskörare har på grund av skogsbrukets mekanisering

minskat kraftigt. Verket har därför fr. o. m. år 1960 inte kunnat erbjuda Persson körningsarbete inom rimligt avstånd från skogsjordbruket i en omfattning som svarar mot minst halvtidstjänstgöring. Persson har, främst av åldersskäl, inte ansett sig kunna motta annat erbjudet arbete inom domänverket. Angivna förhållanden har medfört att Persson upphört att vara underkastad SPR och förlorat sin rätt till pension vid utgången av juni 1960, när endast 2 1/2 år återstod till pensioneringsperiodens inträde. Jag finner det med hänsyn till omständigheterna skäligt att Persson tillerkänns pension i särskild ordning mot att han avstår från rätten till livränta. Pensionens belopp, beräknat efter 1966 års pensionslönenivå, bör med en tjänstetidsfaktor av 0,45 bestämmas till 305 kr. för månad under tid före 67 års ålder. Från 67 års ålder bör tillkomma sedvanlig åldersförhöjning. Pensionen bör få utbetalas retroaktivt fr. o. m. den 1 januari 1963 och utgå från statens domäners fond.

C. F. d. hovrättspresidenten S. Petrén

Presidenten i Svea hovrätt S. Petrén utsågs hösten 1966 till ledamot i internationella domstolen i Haag för en tid av 9 år. Han har därför beviljats avsked från sitt ämbete som president den 6 februari 1967.

Petrén är född den 3 oktober 1908. Efter tjänstgöring i Svea hovrätt och olika expertuppdrag blev han år 1950 utrikesråd och chef för utrikesdepartementets rättsavdelning och år 1963 president i Svea hovrätt.

Petrén förlorar enligt gällande bestämmelser genom sin förtida avgång sin rätt till pension och bibehålls endast vid rätten till livränta, som normalt utgår från 65 års ålder.

Departementschefen. Med hänsyn till betydelsen av den internationella domarverksamhet Petrén nu ägnar sig åt framstår det som skäligt att han får behålla rätten till pension. Jag förordar, efter samråd med cheferna för justitie- och utrikesdepartementen, att Petrén — under förutsättning att han avstår från rätten till livränteförmåner — tillförsäkras egen- och familjepensionsrätt som om han på grund av fortsatt innehav av president-ämbetet fortfarande var underkastad statliga personalpensionsbestämmelser intill den tidpunkt då rätt till pension skulle ha inträtt enligt dessa. Petrén bör dock inte få uppbära egenpension, innan han frånträder sitt uppdrag vid internationella domstolen i Haag. Såväl egenpensionen som en eventuell familjepension förutsätts skola samordnas med pension eller liknande förmån, till vilken Petrén må förvärva rätt på grund av ifrågasvarande uppdrag.

D. Minderårige A. L. Ågren.

Överfuriren vid III. militärbefälsstaben O. L. Ågren föddes den 28 september 1921 och avled den 30 juni 1964. Han efterlämnade som familjepensionsberättigade anhöriga änkan Reidun Ågren och två barn.

I mars 1963 mottog makarna Ågren som fosterbarn Anders Lennart Lindberg, född den 28 augusti 1962. Förmedlingen av barnet till makarna skedde med tanke på en framtida adoption. Ansökan om adoption av Anders Lennart inlämnades av makarna till barnavårdsnämnden i Skövde i början av april 1964. Ansökan ingavs av nämnden till vederbörande domstolskansli först dagen efter Ågrens frånfälle. Reidun Ågren vidhöll adoptionsansökningen för egen del och erhöll enligt domstolens beslut den 22 februari 1965 tillstånd att som adoptivbarn anta Anders Lennart.

I skrivelse den 19 oktober 1965 har Reidun Ågren anhållit att Anders Lennart erhåller rätt till familjepension efter hennes framlidne man. Över ansökningen har *statens personalpensionsverk* avgivit utlåtande.

Departementschefen. Kungl. Maj:t har den 3 juni 1966 på min hemställdan meddelat beslut om rätt för Anders Lennart Ågren att från och med den 22 februari 1965 komma i åtnjutande av familjepension efter den avlidne som om han varit adoptivson till denne.

Vad sålunda förekommit har jag ansett böra bringas till riksdagens kännedom.

IV. Förbättring av pensionsförmåner för vissa personer

A. F. d. borgmästarna H. Anckarman och E. Törnwall

F. d. borgmästaren i Trosa H. Anckarman, född den 9 december 1889, och f. d. borgmästaren i Sölvesborg E. Törnwall, född den 7 augusti 1893, var enligt kommunala avlöningsbestämmelser som faststälts av Kungl. Maj:t skyldiga att avgå med rätt till pension vid 70 resp. 67 års ålder. Deras tjänster indrogs emellertid när Trosa och Sölvesborg fr. o. m. år 1948 resp. 1950 lades under landsrätt.

Anckarman och Törnwall ägde utöver lön åtnjuta inkomster av sportler. Rätten till pension grundades för Anckarman på en utfästelse av stadsfullmäktige i Trosa och för Törnwall på en pensionsförsäkring i Sveriges kommunalanställdas pensionskassa som tecknats av stadsfullmäktige i Sölvesborg. Törnwall och Anckarman var vidare tillförsäkrade rätt till rörliga tilläggsförmåner på pension enligt grunder som gällde för tillägg på lön till resp. städers tjänstemän. För Anckarman avsåg dock rätten till tilläggsförmåner enbart egenpension.

I samband med indragningen av borgmästartjänsterna i Trosa och Sölvesborg blev staten skyldig överta städernas förpliktelser mot Anckarman resp. Törnwall. Denna skyldighet skulle enligt beslut av 1947 års riksdag (prop. 301, SU 245, rskr 474 och prop. 165, SU 78, rskr 194) fullgöras på så sätt att från allmänna indragningsstaten skulle fr. o. m. dagen för avgången intill pensionsålderns inträde utges viss årlig ersättning och erläggas vissa pensionsavgifter samt efter inträffat pensionsfall utbetalas tilläggsförmå-

ner på egenpension under vederbörandes återstående livstid enligt utfästelse av stadsfullmäktige i resp. städer. Riksdagsbesluten innefattade ej någon skyldighet för staten att utge tilläggsförmåner på familjepension.

Anckarman och Törnwall uppbar numera egenpension. Denna bestrids av kommunala medel medan staten svarar för kostnaderna för rörligt tillägg. Dessa kostnader bestrids från anslaget till Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.

I skrivelser till Kungl. Maj:t år 1959 anhöll Anckarman och Törnwall var för sig att deras pensionsförmåner måtte få beräknas enligt det pensionsreglemente — det s. k. normalpensionsreglementet — som stadsfullmäktige i Trosa och Sölvesborg genom beslut den 30 oktober 1956 resp. den 25 juni 1953 antagit att gälla retroaktivt fr. o. m. den 1 juli 1947. De anhöll vidare att förmånerna skulle bestämmas efter den högre lönegrad som kunde beräknas ha blivit tillämplig för dem, om hänsyn tagits även till förlorad inkomst av sportler.

I anslutning till förslag av statskontoret, som yttrat sig över ansökningarna, beslöt Kungl. Maj:t den 30 juni 1960 att lämna dessa utan åtgärd.

I skrivelse den 22 mars 1963 har *Sveriges kommunaltjänstemannaförbund* hemställt, att Anckarmans och Törnwalls pensionsförmåner beräknas enligt normalpensionsreglementet. I andra hand har förbundet hemställt att 1947 års riksdags beslut om Anckarmans och Törnwalls förmåner kompletteras så att tilläggsförmåner kan utgå även på familjepension.

I utlåtande över framställningen har *statens personalpensionsverk* avstyrkt att pensionsförmånerna omregleras enligt normalpensionsreglementet men tillstyrkt att beslut meddelas om tilläggsförmåner på familjepension. Sistnämnda förmåner bör enligt pensionsverket bestämmas för Anckarman enligt de grunder som Trosa stad tillämpar i fråga om tillägg på familjepension i motsvarande fall och för Törnwall i enlighet med den utfästelse som givits av Sölvesborgs stad.

Svenska stadsförbundet har i utlåtande över framställningen förklarat sig sakna anledning ingå på frågan om skäl kan anses föreligga för statsmakterna att bifalla framställningen. Förbundet har begränsat sig till att lämna vissa faktiska uppgifter om normalpensionsreglementets tillkomst och dess införande i kommunerna.

Departementschefen. Frågan om en omreglering av Anckarmans och Törnwalls pensionsförmåner prövades av Kungl. Maj:t år 1960. Någon ny omständighet av betydelse har inte åberopats i den framställning som nu gjorts av kommunaltjänstemannaförbundet. Jag anser mig därför inte kunna förorda bifall till framställningen i denna del.

Jag finner å andra sidan skäligen att rörliga tilläggsförmåner utgår på familjepension åt eventuella efterlevande till Anckarman och Törnwall. Jag förordar att riksdagens bemyndigande inhämtas att utge sådana förmåner.

Beräkningen av dessa förmåner bör ske enligt de grunder som pensionsverket föreslagit. Kostnaderna bör bestridas från anslaget till Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.

B. F. d. kaptenen A. Ahrenberg

F. d. kaptenen A. Ahrenberg, som är född den 27 september 1889, fullgjorde åren 1910—1926 aktiv tjänst vid flottan och överfördes sistnämnda år till tjänst som underofficer av 2. graden på frivillig övergångsstat. Ahrenberg utnämndes den 23 maj 1931 till kapten i marinen.

Ahrenberg var inkallad till beredskapstjänstgöring vid flygvapnet från andra världskrigets utbrott fram till den 1 augusti 1944. Under större delen av denna tid fullgjorde han uppgifter som ankommer på officer. För tiden fr. o. m. den 1 oktober 1942 var han konstituerad som kapten i dåvarande lönegrad Oa 3.

Omedelbart efter avslutad beredskapstjänstgöring anställdes Ahrenberg med kontrakt vid flygförvaltningen med tjänstgöring som chef för haverisektionen vid materielavdelningens verkstadsbyrå. I denna anställning, som upphörde den 30 juni 1946, åtnjöt han arvode som svarade mot kaptens lön.

Ahrenberg uppbär ålderspension som började utgå den 1 oktober 1944. Pensionen beräknades efter pensionsklass 1: 17.

I skrivelse den 3 juni 1965 har Ahrenberg anhållit om förbättrad pension. Över ansökningen har *försvarets civilförvaltning* och *statens personalpensionsverk* avgivit utlåtanden.

Departementschefen. Kungl. Maj:t har den 7 oktober 1966 på min hemställan meddelat beslut om viss förbättring av Ahrenbergs pension att gälla fr. o. m. den 1 juli 1965. Förbättringen innebär att pensionen beräknas med utgångspunkt i pensionsunderlaget för pensionsklass 1: 19.

Vad sålunda förekommit har jag ansett böra bringas till riksdagens kännedom.

C. F. d. ordföranden i statens utlänningskommission N. Hagelin

F. d. ordföranden i statens utlänningskommission N. Hagelin är född den 8 mars 1900. Efter några års tjänstgöring inom statlig arbetsförmedlingsverksamhet tillträdde han anställning i statens arbetsmarknadskommission den 1 mars 1942 och blev förste inspektör den 1 maj 1944. När kommissionen den 1 januari 1948 ombildades till arbetsmarknadsstyrelsen, erhöll han en e. o. byråchefstjänst hos styrelsen.

Hagelin förordnades den 1 oktober 1946 till ordförande i utlänningskommissionen och erhöll den 1 januari 1953 en e. o. byråchefstjänst hos kommissionen. Intill dess var han tjänstledig från sin tjänst hos arbetsmarknadskommissionen resp. arbetsmarknadsstyrelsen och åtnjöt ersättning för mistad lön jämte arvode som ordförande i utlänningskommis-

sionen med 450 kr. för månad. Han var under den återstående delen av sin tid som ordförande i kommissionen tjänstledig från sin byråchefstjänst hos denna. Arvodet utgick med oförändrat belopp t. o. m. den 30 juni 1957 och därefter med 600 kr. för månad t. o. m. den 30 september 1966, då hans förordnande som ordförande i utlänningskommissionen upphörde och han även lämnade sin byråchefstjänst.

Efter sin avgång ur statstjänst uppbär Hagelin ålderspension enligt SPR som bestämts på grundval av hans tjänst som byråchef.

Hagelin har hos Kungl. Maj:t anhållit att hans pension uppräknas med beaktande av det tilläggsarvode, som sedan den 1 oktober 1946 utgått till honom som ordförande i utlänningskommissionen.

Departementschefen. Hagelin har under 20 år varit ordförande i statens utlänningskommission. Någon särskild tjänst som chef för kommissionen har inte funnits inrättad. Hagelin har i stället som ordförande åtnjutit en sammanlagd ersättning som sedan den 1 januari 1948 betydligt överstigit lön till byråchef. Jag finner skäligt att Hagelins pension bestäms med beaktande av nämnda förhållanden.

Jag förordar att Hagelin tillerkänns egen- och familjepensionsrätt, räknat fr. o. m. den 1 oktober 1966, som om han under de sista fem åren före sin avgång innehåft tjänst i lönegrad som var två enheter högre än den som gällde för byråchefstjänsten.

D. Framlidne byrådirektören P.-O. Hörllins efterlevande

P.-O. Hörllin föddes den 2 juni 1916 och avled den 7 februari 1966.

Vid sitt frånfälle innehade Hörllin tjänst som förste byråsekreterare, byråsekreterare eller amanuens i lönegrad högst Ae 23 i skolöverstyrelsen med förordnande som förste byråsekreterare i lönegrad Ae 21. Han var emellertid tjänstledig för att tjänstgöra som biträdande sekreterare åt samarbetsnämnden för lokal- och utrustningsprogramkommittéerna för universitet och högskolor (LUP-nämnden). I denna egenskap åtnjöt han arvode som svarade mot lön enligt löneklass A 25 och hade tjänstetiteln byrådirektör.

Hörllin efterlämnar som familjepensionsberättigade anhöriga änka och en minderårig dotter. Familjepensionen har bestämts efter den högsta löneklassen inom lönegrad A 21, d. v. s. löneklass 24.

LUP-nämnden har i skrivelse den 30 juni 1966 hemställt att familjepensionen för Hörllins efterlevande maka och dotter får beräknas med utgångspunkt från hans förmåner som sekreterare hos nämnden.

Statens personalpensionsverk framhåller i utlåtande över framställningen, att ämbetsverket vid familjepensionens bestämmande författningsenligt inte kunnat ta hänsyn till Hörllins arvodesanställning hos nämnden. Härför skulle ha behövts att Kungl. Maj:t medgivit att SPR fick tillämpas på an-

ställningen. Pensionsverket förklarar sig ej ha något att erinra mot att sådant medgivande lämnas. Som pensionslön skulle då komma att gälla månadslönen i löneklass A 25, om Kungl. Maj:t ej samtidigt medgav att en högre pensionslön fick tillämpas.

Departementschefen. Jag har inhämtat från skolöverstyrelsen att av de tjänstemän hos styrelsen, som samtidigt med Hörlin inom lönegrad högst Ae 23 placerades i lönegrad Ae 21, endast Hörlin inte uppflyttats i lönegrad vid utgången av år 1965. Detta sammanhänge med att Hörlin var tjänstledig. Hörlin torde enligt vad jag inhämtat ha skolat placeras i lönegrad Ae 23 under år 1965, om han fortsatt sin tjänstgöring hos överstyrelsen. Med hänsyn härtill finner jag det skäligt att Hörlins efterlevande får rätt till familjepension som om Hörlins tjänst varit placerad i lönegrad Ae 23 vid hans frånfälle. Jag förordar alltså att de efterlevandes familjepension uppräknas på detta sätt. Regleringen bör ske med retroaktiv giltighet från den dag pensionen började utgå.

E. Värmeskötaren T. H. Nobelius

T. H. Nobelius, som är född den 28 juni 1902, anställdes den 16 april 1942 som snickare vid Göta artilleriregementes tygverkstäder med lön enligt kollektivavtal för arbetare. I anledning av den vid 1958 års riksdag beslutade indragningen av regementet omorganiserades tygverkstäderna, varvid Nobelius blev övertalig som snickare. Han kunde emellertid beredas anställning som extra eldare i Ag 7, vilket skedde den 29 oktober 1959. Han har därefter stått kvar i tjänstemannaanställning med placering som extra värmeskötare i Ag 8 från den 1 juli 1960, som e. o. värmeskötare i Ae 8 från den 1 april 1962 och som e. o. värmeskötare i Ae 9 från den 1 juli 1964. Den 1 juli 1965 erhöll han personlig tjänst i Ae 10. Nuvarande anställningsmyndighet är Göta luftvärnsregemente som övertog kasernetablissemnet när Göta artilleriregemente indrogs.

Nobelius kommer att avgå med ålderspension vid utgången av juni 1967 då han uppnår övre gränsen av pensioneringsperiod II som gäller för honom i hans nuvarande tjänst. Om han då stått kvar i arbetaranställningen, i vilken han var hänförd till pensionslöneklass F, skulle pensionen ha beräknats efter löneklass A 15. Den pension som nu kan utgå blir betydligt lägre eftersom den kommer att bestämmas till större delen efter löneklass A 13 och i övrigt efter löneklasserna A 12 och A 11.

Försvarsverkens civila personals förbund anför i skrivelse den 6 december 1966 att det vid Nobelius' överföring till tjänstemannaanställning förutsatts att han därigenom inte skulle få vidkännas någon försämring i pensionshänseende. Under åberopande härav och av att överföringen skett efter lång anställningstid och utan Nobelius' egen förskyllan hemställer förbundet att hans pension får beräknas efter pensionslöneklass F.

Försvarets civilförvaltning, som yttrat sig i ärendet, framhåller att Nobelius' överföring från arbetaranställning till tjänstemannaanställning medförde en minskning av hans kontanta lön. Med hänsyn till de särskilda förhållanden som föreligger i ärendet finner civilförvaltningen det emellertid skäligt att Nobelius' pension vid avgång den 30 juni 1967 beräknas enligt pensionslöneklass F.

Departementschefen. Nobelius' övergång från arbetaranställning till tjänstemannaanställning tillkom utan något hans förvållande och ägde rum vid en tidpunkt då endast kort tid återstod till nedre gränsen av den pensioneringsperiod som gällde för honom som arbetare. Med hänsyn härtill och till omständigheterna i övrigt finner jag att övergången inte bör medföra en försämring av hans pensionsförhållanden.

Jag anser mig alltså kunna förorda att Nobelius' pension beräknas med tillämpning av pensionslönen för pensionslöneklass F. Kungl. Maj:t bör äga besluta om en motsvarande reglering i likartade fall som kan uppkomma senare.

V. Bostadsanskaffningslån

Enligt kungörelsen den 30 juni 1960 (nr 522) angående bostadsanskaffningslån med statlig garanti till anställningshavare i statens tjänst m. m. kan lån med statlig garanti under vissa förutsättningar medges för inköp av bostadsrätt inom bostadsrättsförening.

Lån får ej beviljas med högre belopp än som svarar mot den kontantinsats som behövs för inköp av bostadsrätten. Högsta lånebelopp är sedan den 1 juli 1964 15 000 kr. och längsta amorteringstid 10 år.

Lån beviljas av poststyrelsen efter tillstyrkan från anställningsmyndigheten, till vilken låneansökan inges.

Chefen för flygvapnet har i skrivelse till statens avtalsverk den 22 februari 1967, vilken avtalsverket överlämnat till Kungl. Maj:t, hemställt bl. a. att det högsta belopp varmed bostadsanskaffningslån kan utgå höjs från 15 000 kr. till 30 000 kr. I samband härmed föreslås att amorteringstiden för lånen förlängs från 10 till 15 år.

Departementschefen. Enligt vad jag inhämtat från postbanken har det vid handläggningen av ärenden om lån för förvärv av bostadsrätt under senare tid visat sig att nuvarande lånetak i flera fall varit för lågt. Detta gäller särskilt i Stockholm, där insatser eller grundavgifter vid förvärv av bostadsrättslägenheter ej sällan överstiger 15 000 kr. Chefen för flygvapnet har föreslagit en fördubbling av lånens maximibelopp. Jag finner ej skäl tillstyrka en så stor höjning. Jag förordar en höjning av lånens maximibelopp till 20 000 kr.

Angivna höjning bör enligt min mening kunna genomföras utan att amorteringstiden för lånen förlängs. Jag kan därför ej biträda chefens för flyg-

vapnet förslag om en förlängning från 10 till 15 år av amorteringstiden.

Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att göra den ändring i kungörelsen angående bostadsanskaffningslån som föranleds av förslaget.

VI. Hemställan

Vad jag förordat i det föregående bör träda i kraft den 1 juli 1967, om annat ej angetts särskilt. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser som kan behövas.

Under återopande av vad jag anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att

1) vidta de ändringar i statens allmänna tjänstepensionsreglemente den 28 maj 1959 (nr 287) som föranleds av förslagen under I och II,

2) besluta om pensionsrätt för f. d. folkskolläraren J. Kajaste, f. d. skogsarbetaren A. Persson och f. d. hovrättspresidenten S. Petrén enligt vad jag förordat i det föregående under III,

3) besluta om förbättrade pensionsförmåner för f. d. borgmästarna H. Anckarman och E. Törnwall, f. d. ordföranden i statens utlänningskommission N. Hagelin och framlidne byrådirektören P.-O. Hörlins efterlevande enligt vad jag förordat i det föregående under IV,

4) besluta om förhöjd pensionslön för värmeskötaren T. H. Nobelius och i framtida likartade fall enligt vad jag förordat i det föregående under IV,

5) vidta den ändring i kungörelsen den 30 juni 1960 (nr 522) angående bostadsanskaffningslån med statlig garanti till anställningshavare i statens tjänst m. m. som föranleds av förslaget under V,

6) meddela de föreskrifter och vidta de åtgärder i övrigt, som behövs för att genomföra de framlagda förslagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Innehållsförteckning

I. Pensionering av personal vid vissa institutioner	2
A. Internationella institutet för freds- och konfliktforskning	2
B. Musikkonservatorierna i Göteborg och Malmö	3
C. Skogsvårdsstyrelserna	4
II. Ändring av bestämmelserna i SPR om pensionsrätt för tjänstemän i disponibilitet	7
III. Pensionsrätt för vissa personer	7
A. F. d. folkskolläraren J. Kajaste	7
B. F. d. skogsarbetaren A. Persson	9
C. F. d. hovrättspresidenten S. Petré	10
D. Minderårige A. L. Ågren	10
IV. Förbättring av pensionsförmåner för vissa personer	11
A. F. d. borgmästarna H. Anckarman och E. Törnwall	11
B. F. d. kaptenen A. Ahrenberg	13
C. F. d. ordföranden i statens utlänningskommission N. Hagelin	13
D. Framlidne byrådirektören P.-O. Hörlins efterlevande	14
E. Värmeskötare T. H. Nobelius	15
V. Bostadsanskaffningslån	16
VI. Hemställen	17